

Міжнародная федэрацыя “Una Voce”

Пазіцыя № 5

ВЫКАРЫСТАННЕ ВУЛЬГАТЫ
І СТАРАЖЫТНЫХ ЛАЦІНСКІХ ПСАЛТЫРОЎ

МАЙ 2012

3 прадмовы да серыі

Міжнародная федэрацыя “Una Voce” прапануе гэтыя артыкулы для заахвочвання і ажыўлення дыскусій на конт Імшала 1962 года сярод каталікоў, “прывязаных да старажытнай лацінскай літургічнай традыцыі”, і іншых асобаў, зацікаўленых літургічным аднаўленнем Касцёла. Іх не варта ўспрымаць як персанальную ці маральную крытыку тых, хто сёння прымае ці абараняе рэформы, якія тут падвяргаюцца крытыцы, або тых, хто рабіў гэта раней. Пры складанні гэтых артыкулаў мы прынялі працоўнае дапушчэнне, што нашыя браты-каталікі дзейнічаюць у добрай веры, але таксама што нягледзячы на гэта існуе неабходнасць у жывой і падтрыманай сур’ёзнымі аргументамі дыскусіі, калі тыя, хто дзейнічае ў добрай веры, хочуць рабіць гэта таксама ў святле правільнага разумення праблем.

Аўтары артыкулаў застаюцца ананімнымі, таму што артыкулы не з’яўляюцца плёнам працы адной асобы, а таксама таму, што мы хацелі б, каб іх ацэньвалі на падставе зместу, а не аўтарства.

Меркаванні, выкладзеныя ў гэтых артыкулах, Міжнародная федэрацыя “Una Voce” па-корна прадстаўляе на суд Касцёла.

Выкарыстанне Вульгаты і старажытных лацінскіх Псалтыроў: кароткі змест

Імшал 1962 года выкарыстоўвае пераважна старажытны лацінскі пераклад Бібліі, вядомы пад назвай “Вульгата”, а ў якасці Псалтыра ён выкарыстоўвае старажытныя “галіканскія” і (часткова) “рымскія” Псалтыры. Гэтыя версіі адзначаюцца характэрным “хрысціянскім” стылем лацінскай мовы і ў Старым Запавеце следуюць за грэцкім перакладам — Сэптуагінтай. Абедзве гэтыя рысы выклікалі крытыку: у 1945 годзе быў уведзены Псалтыр Пія XII, які выкарыстоўваў стыль лаціністаў-язычнікаў і засноўваўся на габрэйскім масарэцкім тэксце. (У 1979 годзе быў канчаткова апублікаваны цалкам новы лацінскі пераклад поўнай Бібліі, “Новая Вульгата”.) Аднак саборныя і паслясаборныя дакументы пацвярджаюць каштоўнасць гэтых рысаў. Асабліва гэта датычыцца выкарыстання Сэптуагінты, таму што яно робіць старажытныя лацінскія пераклады часткай інтэрпрэтацыйнай традыцыі, да якой належылі новазапаветныя аўтары, а таксама грэцкія і лацінскія Айцы Касцёла і якая пранікла ў ключавыя ўрыўкі Пісання, што выкарыстоўваюцца ў літургіі. Выкарыстанне старажытных лацінскіх тэкстаў з’яўляецца важнай часткай арганічнай цэласнасці Імшала 1962 года, а элементы Псалтыра Пія XII, якія знаходзяцца там па гістарычных прычынах, было б лепш адтуль выдаліць.

Каментарыі можна дасылаць на адрас

positio@fiuv.org

ПАЗІЦЫЯ № 5: ВЫКАРЫСТАННЕ ВУЛЬГАТЫ І СТАРАЖЫТНЫХ ЛАЦІНСКІХ ПСАЛТЫРОЎ

1. Паміж двюма формамі рымскага абраду існуе адрозненне, адначасова складанае і глыбока ўкаранёнае: у чытаннях надзвычайнай формы з пэўнымі адаптацыямі выкарыстоўваецца Вульгата — старажытны пераклад Бібліі, які асацыюецца са св. Геранімам, а ў яе імшальных зменных частках выкарыстоўваюцца “рымскі” і “галіканскі” Псалтыры. Рымскі Градуал 1974 года яшчэ выкарыстоўвае старажытныя тэксты спеваў, тады як звычайная форма заснавана на цалкам новым лацінскім перакладзе *Nova Vulgata Editio*, або Новай Вульгаце¹. Гэты артыкул мае на мэце растлумачыць каштоўнасць тэкстаў, якія знаходзяцца ў Імшале 1962 года, а таксама акрэсліць дапушчальныя межы рэформы.

Хрысціянскі і класічны стылі лацінскай мовы

2. Хоць гэты артыкул і не звязаны непасрэдна з Афіцыем, варта згадаць рэформу гімнаў Афіцыя пры пантыфікаце Урбана VIII. Тэксты, апублікаваныя ў 1629 г.², былі дастасаваны да стылю лацінскай мовы аўгустыянскай эпохі. Паўсюдна лічыцца, што перагледжаныя гімны цяжэй спяваць, і часткова па гэтай прычыне дамініканцы, бенедыктынцы, цыстэрцыянцы, абутыя кармеліты і картузіянцы так і не прынялі іх.
3. Псалтыр Пія XII (а таксама песні з Афіцыя, якія пераглядаліся ў той жа час), выдадзены пад кіраўніцтвам айца (пазней кардынала) Аўгустына Беа SJ і зацверджаны ў 1945 г.³, таксама абапіраўся на той жа аўгустыянскі стыль⁴. Гэты Псалтыр быў дазволены ў Афіцыі ў якасці опцыі; ён жа выкарыстоўваўся для складання ўласных тэкстаў для новых і перагледжаных святаў з 1945 г. і далей (гл. Дадатак А).
4. Аднак нягледзячы на гэтую тэндэнцыю звыдзення да класічнага стылю хрысціянская лацінская мова мае сваю каштоўнасць. Выбітны галандскі класічны філолаг Крысціна Морман⁵ заўважыла, што ў старажытных лацінскіх перакладах Пісання лацінская лексіка з язычніцкімі асацыяцыямі замянялася архаічнымі і замежнымі тэрмінамі альбо неалагізмамі. Вельмі даслоўныя пераклады прывялі да ўключэння ў тэкст грэцкіх і семіцкіх ідыёмаў, сінтаксісу і нават элементаў граматыкі. У выніку паўстаў лацінскі стыль з моцнай індывідуальнасцю, адразу распазнавальны як хрысціянскі, цесна звязаны з Пісаннем і адпаведны для літургіі; цікава, што гэты працэс нагадвае параду, дадзеную ў інструкцыі *Liturgiam authenticam*⁶. Асобна трэба заўважыць, што лацінскія

---

¹ Псалтыр Новай Вульгаты ўпершыню быў апублікаваны ў 1969 г., Новы Завет — у 1971 г., а Біблія цалкам — у 1979 г.. Інструкцыя *Liturgiam authenticam*, 37 кажа, што “ва ўсім, што датычыцца вызначэння тэксту кананічных кніг, належыць арыентавацца на норму выдання Новай Вульгаты: “omnia ad normam Novae Vulgatae editionis esse referenda quoad textum canonicum Sacrarum Scripturarum definiendum” (пар. 24).

² Выданне Брэвіярыя з новымі гімнамі было апублікавана ў 1631 годзе.

³ AAS 37, 1945, с. 65 і далей.

⁴ Беа называе аўгустыянскую эпоху “лепшым перыядам лацінскай мовы” (“di quel migliore periodo della latinita”), *Biblica* 26 (1945), с. 203 і далей. Беа кажа, што старажытныя лацінскія тэксты выкарыстоўваюць “народную і пазнейшую лацінскую мову” (“latino volgare e posteriore”), а сваю лацінскую мову ў аўгустыянскім стылі называе “больш вытанчанай, больш класічнай” (“un latino piu scelto, piu classico”).

⁵ Christine Mohrmann, “Vigiliae Christianae” I (1947), с. 114-128 і 168-182; гл. таксама яе “Liturgical Latin”.

⁶ *Liturgiam authenticam*, 27: архаізмы, “з выгляду неэлегантныя выразы” (“vocalia aut locutiones specie inelegantes continent”), якія паходзяць ад літаральнай перадачы тэксту і іншых фактараў, могуць рабіць унёсак у “сакральны стыль, як стане распазнавальным як літургічная мова” (“stylum sacrum, qui et

Псалтыры, якія паўсталі ў межах гэтай традыцыі, імітавалі рытмічны склад габрэйскай паэзіі і вельмі надаваліся да спеву.

5. Каштоўнасць хрысціянскай лацінскай мовы рашуча абараняецца ў Канстытуцыі пра святую літургію Другога Ватыканскага сабору *Sacrosanctum concilium*. Наконт гімнаў яна кажа наступнае:

Гімнам, наколькі здасца адпаведным, трэба вярнуць першапачатковую форму⁷.

Наконт Псалтыра канстытуцыя кажа, што яго перагляд павінен захоўваць:

...павагу да хрысціянскай лацінскай мовы, да яе літургічнага выкарыстання, таксама ў спевах, і да ўсёй традыцыі Лацінскага Касцёла⁸.

Сэптуагінта і інтэрпрэтацыйная традыцыя

6. У той час як Стары Запавет Новай Вульгаты заснаваны на масарэцкім габрэйскім тэксе, Вульгата і старажытныя лацінскія Псалтыры абавязаны на Сэптуагінту (грэцкі пераклад Старога Запавету). Інструкцыя *Varietates legitimaе* (1994) апісвае стварэнне Сэптуагінты як “узбагачэнне Пісанняў пад Божым натхненнем”⁹, прычым такое суджэнне адлюстроўвае агульнае меркаванне Айцоў Касцёла¹⁰. Папа Бенедыкт XVI нядаўна даводзіў, што Сэптуагінта адлюстроўвае больш старажытную габрэйскую рукапісную традыцыю¹¹ і глыбейшае тэалагічнае разуменне, чым непасрэдна даступныя нам габрэйскія версіі¹². Важна згадаць, што яна выкарыстоўваецца ў Новым Запавеце, у некаторых выпадках менавіта з-за разыходжанняў з габрэйскім тэкстам¹³. Менавіта Сэптуагінта паслужыла для грэцкіх Айцоў Касцёла асновай для каментавання і

---

tamquam sermo proprie liturgicus agnoscatur”). Пар. 40 пра пазбяганне “манеры мовы”, якая выкарыстоўваецца ў некатолайскай і нехрысціянскай літургічнай мове (“loquendi consuetudine communitatum ecclesialium non catholicarum, aut aliarum religionum”). Пар. інструкцыя *Varietates legitimaе* (1994), 53: “пэўныя словы ў цяперашняй лацінскай мове (memoria, sacramentum) прымаюць новае значэнне ў хрысціянскай веры”.

⁷ *Sacrosanctum concilium*, 93: “Hymni, quantum expedire videtur, ad pristinam formam restituantur”.

⁸ *Sacrosanctum concilium*, 91: “respectu habito latinitatis christianae, usus liturgici etiam in cantu, necnon totius traditionis latinae Ecclesiae”.

⁹ Інструкцыя *Varietates legitimaе* (1994), 9: “...пераклад Бібліі на грэцкую мову ўвёў Божэе Слова ў свет, які быў для яго закрыты, і пад Божым натхненнем паспрыў узбагачэнню Пісанняў” (“Versio librorum sacrorum in graecam linguam verbum Dei immisit in mundum, qui ei clausus erat, atque, Deo inspirante, ad Scripturas ipsas locupletandas induxit”).

¹⁰ Св. Аўгустын пісаў: “Адносна ўсяго, што ёсць у Сэптуагінце і чаго няма ў габрэйскіх манускрыптах, мы можам сказаць, што адзін Дух пажадаў вымавіць гэта не праз аўтараў апошніх, а праз семдзесят, каб паказаць, што адны і другія былі прарокамі” (“De Civitate Dei”, 18.43). Гл. Richard Smith SJ, “Inspiration and Inerrancy” у выд. Brown et al., “Jerome Biblical Commentary”, London: Geoffrey Chapman, 1969, с. 499–514, с. 511–512.

¹¹ Гл. таксама зноску 20 ніжэй.

¹² Бенедыкт XVI, “Вера, розум і ўніверсітэт: успаміны і разважанні”, лекцыя на сустрэчы прадстаўнікоў навукі ў вялікай зале Універсітэта Рэгенсбурга: “Сёння мы ведаем, што грэцкі пераклад Старога Запавету, выкананы ў Александрыі, — Сэптуагінта — з’яўляецца не проста звычайным (і ў гэтым сэнсе не зусім здавальняючым) перакладам габрэйскага тэксту: гэта незалежнае тэкстуальнае сведчанне, а таксама асобны і важны крок у гісторыі Аб’яўлення — крок, дзякуючы якому гэтая сустрэча адбылася і мела вырашальнае значэнне для нараджэння і распаўсюджвання хрысціянства”.

¹³ Найбольш знакаміты прыклад гэтага знаходзіцца ў прароцтве Ісаі (Іс 7:14) пра тое, што “Дзева зачне”, у якім перакладчыкі Сэптуагінты чакаюць нараджэння Дзевы з той яснасцю, якой не мае габрэйскаму тэксту. Ужытае ў Вульгаце “virgo” следуе за “hē parthenos” з Сэптуагінты; габрэйскае ж “almâh” можна таксама перакласці як “маладая жанчына”. Гл. Рычард Сміт, *op. cit.*, с. 511: “Часта ў Новым Запавеце цытуецца менавіта Сэптуагінта, а не грэцкі пераклад, заснаваны непасрэдна на масарэцкім тэксце.

экзэгеzy Святога Пісання, а пры выкарыстанні лацінскіх перакладаў, заснаваных на Сэптуагінце, лацінскія Айцы і дактары Касцёла мелі магчымасць працаваць у еднасці з імі.

7. Кажучы коратка, уласнае прачытанне Старога Запавету перакладчыкамі Сэптуагінты з'яўляецца ключавым звязном у інтэрпрэтацыйнай традыцыі, прынятай і развітай новазапаветнымі аўтарамі, Айцамі, дактарамі і навукоўцамі Касцёла аж да нашых часоў. Менавіта гэтая інтэрпрэтацыйная традыцыя адлюстравана ў літургічным выкарыстанні Старога Запавету, асабліва псальмаў, у старажытнай лацінскай літургічнай традыцыі.
8. Важнасць “усёй традыцыі Лацінскага Касцёла” згадваецца ў працытаваным вышэй фрагменце *Sacrosanctum concilium* і рашуча пацвярджаецца ў інструкцыі *Liturgiam authenticam*:

Трэба прыкласці намаганні і забяспечыць адпаведнасць перакладаў таму разуменню фрагментаў Пісання, якое было перададзена ў іх літургічным выкарыстанні і традыцыі Айцоў Касцёла, што асабліва датычыцца вельмі важных тэкстаў, такіх як псальмы і чытанні галоўных святкаванняў літургічнага года; у гэтых выпадках трэба асабліва дбаць аб тым, каб пераклад перадаваў традыцыйны хрысталагічны, тыпалагічны і духоўны сэнс, а таксама сведчыў пра еднасць і ўзаемазвязь паміж двума Запаветамі¹⁴.

У Дадатку В прыведзены прыклады захавання гэтай інтэрпрэтацыйнай традыцыі ў тэкстах Імшала 1962 года, якое адсутнічае ў Новай Вульгаце¹⁵.

9. Аднаўленне старажытных літургічных тэкстаў Піем V¹⁶, Клімэнтам VIII¹⁷ і Піем X¹⁸ сведчыць аб глыбокай пашане да аўтэнтчных і старажытных тэкстаў (гл. Дадатак Б), а таксама падымае пытанне аб неразрыўнай працягласці культу, звязанай з гэтай інтэрпрэтацыйнай традыцыяй. Калі мы выкарыстоўваем *ipsissima verba* незлічоных пакаленняў нашых продкаў, мы праз разважанне над тымі ж тэкстамі перажываем тыя ж літургічныя падзеі¹⁹. Папа Бенедыкт XVI выказаў гэта наступным чынам:

Акрамя таго, часамі Сэптуагінта цытуецца ў падтрымку асноўных пунктаў хрысціянскага вучэння менавіта таму, што габрэйскі тэкст не з'яўляецца падтрымкай канкрэтнага дадзенага вучэння”.

¹⁴ *Liturgiam authenticam*, 41: “Opera detur, ut translationes ad intellectum locorum biblicorum ab usu liturgico ac traditione Patrum Ecclesiae transmissum conformentur, praesertim cum de textibus magni momenti agitur, sicut psalmi et lectiones in praecipuis celebrationibus anni liturgici adhibitae; his in casibus diligentissime curetur oportet, ut translatio traditum sensum christologicum, typologicum aut spiritualem exprimat atque unitatem et nexum inter utrumque Testamentum manifestet”. Зноў жа: “Перакладчыкаў трэба заахвочваць звяртаць непасрэдную ўвагу на гісторыю інтэрпрэтацыі”. І яшчэ раз: “Трэба паважаць пэўныя выразы, якія належаць да спадчыны ўсяго альбо вялікай часткі старажытнага Касцёла, а таксама іншыя выразы, якія сталі часткай агульначалавечай спадчыны”.

¹⁵ Пар. Peter Jeffery, “Translating Tradition: a chant historian reads *Liturgiam authenticam*”, Collegeville: Liturgical Press, 2005, с. 33–39.

¹⁶ Якое прывяло да публікацыі Рымскага Імшала 1570 года.

¹⁷ Якое прывяло да публікацыі Рымскага Імшала 1608 года. На тэму аднаўлення Клімэнтам аўтэнтчных літургічных тэкстаў гл. Peter Jeffery, *op. cit.*, с. 50–52.

¹⁸ Якое прывяло да публікацыі Рымскага Градуала 1908 года.

¹⁹ Гэты інстынкт добра праявілі англіканскія навукоўцы, якія ў 1865 годзе рэдагавалі лацінскую версію “Кнігі агульнай малітвы” і жадалі ўключыць у яе “тыя самыя словы, якія бяруць свой пачатак ад найбольш дастойных дактароў... Льва... Грыгорыя... дарагіх нашым папярэднікам Беды... Караля Альфрэда Вялікага, Осмунда і Ансэльма, а таксама шматлікіх іншых, што жылі на працягу стагоддзяў у

Абрад таксама мае дыяхранічны аспект, які ўключае малітву з Айцамі Касцёла і апосталамі [...] Абрады [...] з'яўляюцца формамі апостальскай традыцыі і яе існавання на вялікіх прасторах традыцыі. [...] З-за гістарычнага характару Божага дзеяння “Боская літургія” [...] была ўкладзена, падобна як і Святое Пісанне, людзьмі і іх здольнасцямі. [...] Аўтарытэт літургіі можна з упэўненасцю параўнаць з аўтарытэтам вялікіх вызнанняў веры ранняга Касцёла²⁰.

10. У той час як Псалтыр Пія XII²¹ і Новая Вульгата²² былі падрыхтаваныя з разлікам на дакладнасць, яны непазбежна адлюстроўваюць кансэнсус той навуковай эпохі, у якой яны паўставалі. Агульна кажучы, з моманту падрыхтоўкі гэтых перакладаў у даследаванні Бібліі адбыліся глыбокія змены. Усё больш прызнаецца праблема канчатковага ўстанаўлення арыгінальнага тэксту²³, а многія практычныя правілы, якімі карысталіся навукоўцы, пастаўлены пад пытанне²⁴. У рэальнасці ўсе пераклады абапіраюцца на меркаванне навукоўцаў, якое можа пераглядацца пры назапашванні новых дадзеных і ў залежнасці ад навуковых тэндэнцый. Паколькі літургія патрабуе ўстойлівай біблейнай асновы, нам трэба згадзіцца на тое, што нашы літургічныя тэксты не заўсёды будуць адпавядаць найноўшаму меркаванню навукоўцаў.

11. Папа Пій XII у сваёй энцыкліцы *Divino afflante Spiritu* увёў важнае адрозненне, якое датычыцца гэтай справы:

сваіх пабожных адносінах з небам (in pio cum coelis commercio cordi fuere)”. W. Bright, P. G. Medd, “*Libri Precum Publicarum Ecclesiae Anglicanae Versio Latina*”, Rivington, 1865.

²⁰ Ёозеф Ратцингер, “Богословие литургии” (Благотворительный фонд имени святителя Григория Богослова, 2017), “Дух литургии”, с. 166–168. Гл. таксама ліст Папы Бенедыкта XVI да біскупаў, які спадарожнічаў *motu proprio Summorum Pontificum*: “У гісторыі Літургіі мае месца рост і прагрэс, але няма ніякага разрыву. Тое, што было святым для папярэдніх пакаленняў, застаецца святым і вялікім і для нас”.

²¹ Напрыклад, Псалтыр Пія XII быў апублікаваны напярэдадні знаходжання скруткаў Мёртвага мора, якія ў некаторых выпадках прызнавалі рацыю за Сэптуагінтай, а не за масарэцкім габрэйскім тэкстам, на якім засноўваўся пераклад Псалтыра Пія XII. Гл. Raymond Brown, D.W. Johnson, Kevin O’Connell, “*Texts and Versions*” у выд. Brown et al., “*The New Jerome Biblical Commentary*”, London: Geoffrey Chapman, 1986, с. 1083–1112, 1086: у кумранскіх манускрыптах “знаходзяцца многія альтэрнатыўныя прачытання і пашырэнні, для якіх сярэднявечныя габрэйскія манускрыпты масарэцкай традыцыі не маюць адпаведнікаў, але якія часта былі ўжо вядомыя грэцкім і самарытанскім крыніцам”.

²² Зноў жа, Новы Запавет Новай Вульгаты засноўваўся на “*United Bible Societies’ Greek New Testament*” у яго двух выданнях (1966 і 1968). У гэтых выданнях выкарыстоўвалася сістэма маркіроўкі варыянтных прачытанняў: А, В, С і D, якая паказвала “адносны ўзровень пэўнасці” паводле меркавання рэдактараў. Яе шмат крытыкавалі і ў наступных выданнях адкінулі. Прафесар Дж. К. Эліот казаў пра “дзівачную і часта крытыкаваную сістэму размеркавання літарных пазначэнняў рэйтынг”, называючы яе “адвольнай і няўстойлівай” і заключаючы, што “нават рэдактары тут прызнаюць, што гэты “стандартны тэкст” плавае і можа змяніцца”. J. K. Elliott, “*New Testament Textual Criticism: the Application of thoroughgoing principles*”, Leiden: Brill, 2010, с. 557–558.

²³ Наконт праблемы пошуку ўстойлівага і дакладнага “арыгінальнага аўтарскага тэксту” гл. E. J. Epp, V. R. Gaventa, “*Junia: the First Woman Apostle*”, Augsburg Fortress Publishers, 2005, с. 5. Адным з уплывовых фактараў тут быў погляд сярод знаўцаў класічнай літаратуры (Разалінд Томас) і даследчыкаў Новага Запавету (Лавдэй Аляксандр), што пры працы ў кантэксце часоў, калі адсутнасць друку яшчэ не зрабіла магчымым існаванне канчатковых “версій”, вывучэнне “пісьменнасці” і яе сувязі з “вуснасцю” можа многаму навучыць нас пра мэту, паходжанне і развіццё розных відаў тэксту.

²⁴ Напрыклад, страціла прыхільнасць меркаванне, быццам больш верагодным з’яўляецца паўстанне даўжэйшых тэкстаў шляхам інтэрпаляцыі, чым паўстанне карацейшых тэкстаў шляхам скарачэння. E. J. Epp, *ibid.*: “...як гэтая прастата, так і суправаджаючая яе наіўнасць тэкстуальнай крытыкі Новага Запавету пачалі разбурацца”.

Гэты асаблівы аўтарытэт, альбо, як кажуць, аўтэнтычнасць Вульгаты, была пацверджана [Трыдэнцкім] Саборам не па крытычных прычынах, а з-за яе слушнага выкарыстання ў касцёлах на працягу шматлікіх стагоддзяў. Праз гэтае выкарыстанне паказана, як Касцёл разумеў і дагэтуль разумее Вульгату: што яна вольная ад усялякай памылкі ў справах веры і маралі, так што, як сам Касцёл сведчыць і пацвярджае, яе можа бяспечна і без страху памылкі цытаваць у дыскусіях, выкладах і прапаведаванні; і таму яе аўтэнтычнасць з’яўляецца перадусім не крытычнай, а юрыдычнай²⁵.

Выкарыстанне Вульгаты Касцёлам не абавязвае яго сцвярджаць, што гэта па магчымасці найбольш дакладны пераклад натхнёнага габрэйскага тэксту; хутчэй Вульгата адлюстроўвае ўласную інтэрпрэтацыю гэтага тэксту Касцёлам і дае ўпэўненасць, што ў тэксце адсутнічаюць якія-небудзь памылкі дактрынальнага і маральнага характару.

Заклучэнне

12. Старажытныя тэксты, якія выкарыстоўваюцца ў літургічнай традыцыі Касцёла, з’яўляюцца скарбам. Яны прадстаўляюць сабою вялікае дасягненне хрысціянскай навукі і кульмінацыю развіцця хрысціянскага стылю, які мае надзвычайную важнасць для хрысціянскай культуры²⁶. Акрамя таго, карыстаючыся імі сёння, мы можам карыстацца тымі самымі словамі, што і многія з нашых папярэднікаў у веры, і, што яшчэ больш важна, мы здольныя ацаніць тое, як яны выкарыстоўваюць іх у гамілетыцы, экзегезе і літургіі. Важнасць гэтай дыяхранічнай еднасці была падкрэслена ў канстытуцыі *Sacrosanctum concilium*, інструкцыі *Liturgiam authenticam*, а таксама Папам Бенедыктам XVI. Адсюль вынікае, што выкарыстанне Вульгаты і старажытных Псалтыроў у надзвычайнай форме рымскага абраду трэба захаваць і што пры стварэнні новых уласных тэкстаў трэба абапірацца на гэтыя версіі.

13. Прысутнасць у Імшале 1962 года элементаў Псалтыра Пія XII яўным чынам парушае на працягу Імшала “стабільнасць” Псалтыра, “фундаментальнага малітоўніка хрысціянскага людю”, да якой заахвочвае інструкцыя *Liturgiam authenticam*²⁷. Інструкцыя *Il Padre, incomprendibile* (1996), скіраваная да Усходніх Касцёлаў, ясна выказваецца на гэтую тэму:

Першым абавязкам усялякага літургічнага аднаўлення на Усходзе (як гэта адбываецца таксама ў выпадку літургічнай рэформы на Захадзе) з’яўляецца паўторнае адкрыццё поўнай вернасці ўласным літургічным традыцыям шляхам выкарыстання іх багацця і скасавання таго, што парушыла іхнюю аўтэнтычнасць²⁸.

14. У святле выказвання канстытуцыі *Sacrosanctum concilium*, здаецца, не падлягае сумневу, што Псалтыр Пія XII, перагледжаныя песні і рэфармаваныя пры Урбане VIII гімны Афіцыя з’яўляюцца, кажучы словамі з *Il Padre*, “ненатуральным умяшаннем”²⁹

²⁵ Пій XII, энцыкліка *Divino afflante Spiritu* (1943), 21.

²⁶ Пар. Павел VI, апостальскае пасланне *Sacrificium laudis*: “Бо ў лацінскім Касцёле гэтая мова [лацінская] з’яўляецца шчодрой крыніцай хрысціянскай цывілізацыі і вельмі багатым скарбам пабожнасці” (“cum sit in Ecclesia Latina christiani cultus humani fons uberrimus et locupletissimus pietatis thesaurus”).

²⁷ *Liturgiam authenticam*, 36.

²⁸ *Il Padre incomprendibile*, 18.

²⁹ *Ibid.*, 58.

у літургічную традыцыю, прадстаўленую Імшалам 1962 года і звязанымі з ім літургічнымі кнігамі. Таму, з улікам сказанага, было б лепш замяніць іх адпаведнымі фрагментамі галіканскага Псалтыра, песнямі з Вульгаты і арыгінальнымі сярэднявечнымі гімнамі Афіцыя.

Дадатак А: Псалтыр Пія XII і перагледжаныя спевы ў кнігах 1962 года

У *Praeparatio ad Missam*: псальмы 83, 84, 85, 115 і 129.

У *Gratiarum Actio post Missam*: “Benedicite” і псальм 150.

У рэфармаваным (1955) Вялікім тыдні: Вялікі чацвер: псальм 21 (які суправаджае распрананне алтара).

Пасхальная вігілія, у Ютрані, якая наступае пасля яе: “Benedictus”.

1 мая, св. Юзафа, рамесніка: верш з псальма ў інтроіце; адказ і верш градуала; тракт; антыфона аферторыя.

31 мая, НПМ Каралевы: верш з псальма ў інтроіце; верш градуала.

15 жніўня, Унебаўзяцце: адказ і верш градуала.

3 верасня, св. Пія X: антыфона і псальм інтроіта; адказ і верш градуала; верш Аллелюя; тракт; дваіное Аллелюя ў велікодны перыяд.

Pro aliquibus locis, 6 мая, св. Дамініка Савіо: псальм інтроіта; градуал; Аллелюя; тракт; аферторый.

Pro aliquibus locis, 6 ліпеня, св. Марыі Гарэці: антыфона і псальм інтроіта; адказ і верш градуала; Аллелюя; тракт.

(Варта таксама заўважыць, што Рымскі Брэвіяры 1962 года з Псалтыром з Вульгаты выкарыстоўвае Псалтыр Пія XII для афіцыяў Божага Нараджэння і Вялікадня, якія маюць уласныя псальмы на свае святы і актавы, а таксама для антыфонаў, капітулаў і рэспансорыяў у афіцыях святых, складзеных пасля 1945 г.: св. Юзафа, працаўніка, св. Пія X і г. д.)

Дадатак Б: Гістарычныя прыклады аднаўлення аўтэнтычных літургічных тэкстаў

Рымскі Імшал 1570 года

- III нядзеля Адвэнту, інтроіт

Антыфона (Флп 4:4-6): “Gaudete in Domino semper: iterum dico, gaudete. Modestia vestra nota sit omnibus hominibus: Dominus enim prope est. Nihil solliciti sitis, sed in omni oratione petitiones vestrae innotescant apud Deum”.

Псальм (Пс 84:2): “Benedixisti, Domine, terram tuam: avertisti captivitatem Jacob”.

У Рымскім Імшале 1474 года замест верша псальма было: “et pax Dei quae exsuperat omnem sensum custodiat corda vestra et intelligentias vestras in Christo Iesu” (Флп 4:7 — працяг тэксту, выкарыстанага ў антыфоне).

- IV нядзеля Адвэнту (а таксама серада Сухіх дзён Адвэнту), інтроіт

Антыфона (Іс 45:8): “Rorate caeli, desuper, et nubes pluant justum: aperiatur terra, et germinet Salvatorem”.

Псальм (Пс 18:2): “Caeli enarrant gloriam Dei: et opera manuum eius annuntiat firmamentum”.

У Рымскім Імшале 1474 года замест верша псальма было: “Et iustitia oriatur simul ego dominus creavi eum...” (працяг урыўка з Ісаі, выкарыстанага ў антыфоне).

Рымскі Градуал 1908 года

- 26 снежня, св. Стэфана, інтроіт: Пс 118:23

“Et enim sederunt principes, et adversum me loquebantur” (раннія рукапісы спеўнікаў)

У Рымскім Градуале 1871 года было: “Sederunt principes, et adversum me loquebantur” (верагодна, тэкст быў зменены па стылістычных прычынах).

- X нядзеля пасля Пяцідзясятніцы, інтроіт: Пс 54:17

“Dum clamarem ad Dominum...” (раннія рукапісы спеўнікаў)

У Рымскім Градуале 1871 года было: “Cum clamarem ad Dominum...” (верагодна, тэкст быў зменены па стылістычных прычынах).

Неадноўленыя тэксты працягвалі выкарыстоўвацца ў пазнейшых выданнях Рымскага Імшала.

Дадатак В: Старажытныя лацінскія тэксты і Новая Вульгата

• Велікодная нядзеля, інтроіт: Пс 138 [139], 18

Рымскі Псалтыр: “Resurrexi et adhuc tecum sum”. (“Я паўстаў і надалей з табою”.)

(Галіканскі Псалтыр: “exsurrexi et adhuc sum tecum”: “Я ўстаў...” З такой версіяй меў справу св. Аўгустын, які таксама інтэрпрэтаваў гэты тэкст як спасылку на Уваскрасенне.)

Новая Вульгата: “Si ad finem pervenerim, adhuc sum tecum”. (“Калі б я дайшоў да канца, я надалей з табою”.)

Новая Вульгата выключае інтэрпрэтацыйную традыцыю, якая кажа пра Уваскрасенне і праяўляецца ў літургічным выкарыстанні гэтага тэксту.

• Свята св. Андрэя, інтроіт і аферторый: Пс 138:17

“Mihi autem nimis honorati sunt amici tui, Deus: nimis confortatus est principatus eorum”. (“А ў мяне ў вялікай пашане сябры Твае, Божа, вельмі ўмацавалася іх панаванне”.)

Новая Вульгата: “Mihi autem nimis pretiosae cogitationes tuae, Deus; nimis gravis summa eorum”. (“Якія каштоўныя для мяне Твае думкі, Божа, якая нязмерная іх лічба!”.)

Новая Вульгата выключае інтэрпрэтацыйную традыцыю, якая кажа пра апосталаў.

• Літургія гадзінаў, панядзелак IV тыдня Вялікага посту, Гадзіна чытанняў

Лев 16:13-14 і ўрывац з Арыгена, які інтэрпрэтуе гэты тэкст

Лев 16:13-14 у Вульгаце, следуючы за Сэптуагінтай, кажа: “Возьме таксама крыху крыві быка і акропіць пальцам сем разоў у бок ... на ўсход Сонца”. Арыген тлумачыць значэнне ўсходу. Аднак Новая Вульгата, ідучы за габрэйскім масарэцкім тэкстам, кажа: “і сем разоў акропіць пальцам перад...”

• Пс 19 (18):6-7, які грэцкія і лацінскія Айцы Касцёла прачытвалі ў менш-больш ідэнтычных тэкстах Сэптуагінты і старажытных лацінскіх Псалтырах, даў пачатак традыцыйнаму апісанню, згодна з якім Спрадвечны Сын паставіў сваю скінію на сонцы шлюбнага пакою ўлоння Дзевы і, яднаючы ў сабе дзве прыроды, людскую і боскую, выходзіць як волат, каб прабежчы дарогу свайго ўцелаўлення. Новая Вульгата засланяе гэты вобраз, які стаў падставай трох гімнаў Афіцыя: “Conditor alme siderum”, “Veni redemptor gentium” і “Fit porta Christi pervia”.